

Kurikul

OSNOVNA ŠOLA

OKOLJSKA VZGOJA

kot vzgoja in izobraževanje
za trajnostni razvoj

Kurikul

OSNOVNA ŠOLA

OKOLJSKA VZGOJA

---

kot vzgoja in izobraževanje
za trajnostni razvoj

KROSKURIKULARNO TEMATSKO PODROČJE

KURIKUL

OKOLJSKA VZGOJA kot vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj

Osnovna šola

Kroskurikularno tematsko področje

Medpredmetna komisija:

Anka Zupan, Zavod RS za šolstvo, predsednica

ddr. **Barica Marentič Požarnik**, članica

dr. **Ana Vovk Korže**, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, članica

mag. **Mojca Orel**, Gimnazija Moste, Ljubljana, članica

Pri posodabljanju kurikula je Medpredmetna komisija za spremljanje in posodabljanje učnega načrta za okoljsko vzgojo izhajala iz osnutka dokumenta Okoljska vzgoja kot medpredmetno področje v programih osnovne in srednjih šol iz leta 1997, upoštevala je mnenja in nasvete učiteljev, svetovalcev in drugih strokovnjakov ter objavljena dela slovenskih in tujih avtorjev v zvezi z okoljsko vzgojo kot vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj.

Recenzenta:

dr. **Andrej Šorgo**, Prva gimnazija Maribor

dr. **Karmen Kolenc Kolnik**, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta

Izdala: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: dr. **Igor Lukšič**

Za zavod: mag. **Gregor Mohorčič**

Uredila: **Nataša Purkat**

Jezikovni pregled: **Nataša Purkat**

Oblikovanje: **Suzana Kogoj**

Prelom: **Kočevski tisk**

Ljubljana, 2009

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.214:502/504(0.034.2)

KURIKUL. Okoljska vzgoja kot vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj [Elektronski vir] : osnovna šola : kroskurikularno tematsko področje / medpredmetna komisija Anka Zupan ... [et al.]. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2009

Način dostopa (URL):

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Okoljska_vzgoja.pdf

ISBN 978-961-234-784-0 (Zavod RS za šolstvo)

1. Zupan, Anka
243557888

Sprejeto na 114. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 12. 6. 2008.

KAZALO VSEBINE

---

1 OKOLJSKA VZGOJA KOT VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ	4
1.1 Opredelitev okoljske vzgoje kot VITR.....	4
1.2 Utemeljitev okoljske vzgoje kot VITR.....	4
1.3 Nekatera načela okoljske vzgoje kot VITR.....	5
2 SPLOŠNI CILJI/KOMPETENCE	6
3 CILJI IN VSEBINE.....	7
4 PRIČAKOVANI REZULTATI	10
5 OKOLJSKA VZGOJA KOT MEDPREDMETNO PODROČJE	11
6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA – PRIPOROČENE UČNE IZKUŠNJE	12
7 OKOLJSKA VZGOJA KOT VITR PO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH OBDOBJIH	15
7.1 Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje (od 1. do 3. razreda).....	15
7.1.1 Opredelitev okoljske vzgoje kot VITR.....	15
7.1.2 Splošni cilji z vključenimi kompetencami.....	15
7.1.3 Cilji in vsebine	16
7.1.4 Pričakovani rezultati ob koncu 1. triletja (na koncu 3. razreda)	18
7.1.5 Okoljska vzgoja kot medpredmetno področje.....	19
7.1.6 Didaktična priporočila – priporočene učne izkušnje za doseganje učnih rezultatov	19
7.2 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje (od 4. od 6. razreda)	20
7.2.1 Opredelitev okoljske vzgoje kot VITR.....	20
7.2.2 Splošni cilji z vključenimi kompetencami.....	20
7.2.3 Cilji in vsebine	21
7.2.4 Pričakovani rezultati na koncu 2. triletja (na koncu 6. razreda).....	23
7.2.5 Okoljska vzgoja kot medpredmetno področje.....	25
7.2.6 Didaktična priporočila – priporočene učne izkušnje za doseganje učnih rezultatov	25
7.3 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje (od 7. do 9. razreda).....	26
7.3.1 Opredelitev okoljske vzgoje kot VITR.....	26
7.3.2 Splošni cilji z vključenimi kompetencami.....	26
7.3.3 Cilji in vsebine	27
7.3.4 Pričakovani rezultati na koncu 3. triletja (na koncu 9. razreda).....	31
7.3.5 Okoljska vzgoja kot medpredmetno področje.....	33
7.3.6 Didaktična priporočila – priporočene učne izkušnje za doseganje učnih rezultatov	33

1 OKOLJSKA VZGOJA KOT VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

1.1 Opredelitev okoljske vzgoje kot VITR

Okoljska vzgoja kot vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj (VITR) pridobiva tudi v mednarodnem merilu vse pomembnejše mesto v kurikulumu na vseh stopnjah šolanja. Tudi UNECE (Ekonomsko-socialni svet Združenih narodov) je razglasil obdobje 2005–2014 za »desetletje vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj«. Eden od vzrokov je prav gotovo ta, da so od človeka povzročene okoljske spremembe dosegle kritično raven; vzgoja in izobraževanje pa naj bi ključno pripomogla k uresničevanju vizije prihodnosti, ki jo med drugim označujeta varstvo okolja in sonaravno trajnostno gospodarjenje z viri. Spodbujala naj bi spremembe v mišljenju in ravnanju, ki bi pripomogle k večji varnosti, zdravju in blaginji našega sveta ter s tem k izboljšanju kakovosti življenja, ki ne bi temeljilo na brezobzirnem izkoriščanju virov.

Osnovni namen vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (po UNECE) je razvijati in krepiti sposobnost posameznikov, skupin, skupnosti, organizacij in držav za sprejemanje ocen in odločitev v prid trajnostnemu razvoju.

1.2 Utemeljitev okoljske vzgoje kot VITR

Trajnostni razvoj je *razvoj, v katerem ljudje zadovoljujejo zdajšnje potrebe, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih generacij za zadovoljevanje njihovih potreb*. Temelji na smotrnem koriščenju surovin in energije, prostora in drugih omejenih naravnih virov, ohranjanju biotske raznovrstnosti, naravne in kulturne dediščine ipd. Trajnosten razvoj upošteva naravne procese in nosilne zmogljivosti Zemlje in je v tem smislu sonaraven.

Poslanstvo okoljske vzgoje kot vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj je obravnavanje celovitih odnosov med naravo, družbo in gospodarstvom (kjer mora imeti narava prednost). Povezuje naravoslovne, tehnične in družboslovne vidike ter vključuje razumevanje in reševanje vprašanj in sporov, ki jih v odnosu do okolja prinašajo spremenjen življenjski slog ter družbenoekonomski in tehnološki razvoj. Poudarja vrednote, kot so obzirnost, zmernost, varčevanje, solidarnost in spoštovanje (do soljudi, sebe, narave, okolja in njegovih virov, zdajšnjih in prihodnjih generacij, biotske in kulturne raznovrstnosti, do našega planeta v celoti).

Z okoljsko vzgojo učenci pridobivajo sposobnosti in zmožnosti za učinkovito preprečevanje in reševanje okoljskih vprašanj in sporov. Usposobijo se za preudarno presojo, zavedanje razlogov za neko aktivnost, sprejemanje odločitev, večjo zmožnost sklepanja in kritične presoje ter se aktivno vključijo v okoljsko pomembne akcije (izhodišče so tiste iz njihovega vsakdanjega življenja, kjer gre tudi za čustvene vidike neke celovite izkušnje in za zaupanje v moč akcije). To pa pomeni **umestitev okoljske vzgoje, tako glede ciljev kot vsebinskih oziroma tematskih področij ter uporabljenih metod in pristopov, na vse predmete in predmetna področja.**

1.3 Nekatera načela okoljske vzgoje kot VITR

Okoljska vzgoja:

- poudarja **celosten – holistični pristop** (poudarek je na povezavah, odnosih med pojavi, in ne toliko na posamičnih spoznanjih in dejstvih);
- je zasnovana na **medpredmetnem povezovanju**, interdisciplinarnosti in multidisciplinarnosti (naravoslovno in tehnološko področje povezuje z družboslovnim in humanističnim področjem);
- je **naravnana problemsko** (spodbuja in usposablja za razkrivanje in reševanje različnih, predvsem praktičnih življenjskih vprašanj);
- goji zavest o **kompleksnosti** vprašanj in pojavov ter previdnost do preveč preprostih, enosmernih rešitev;
- je **proaktivna** – usmerjena v (zaželeno) prihodnost, napovedovanje, oblikovanje vizij, iskanje in vrednotenje novih, alternativnih zamisli in rešitev;
- je zasnovana na **vrednotah**, ki omogočajo trajnostni razvoj, spodbuja razjasnjevanje vrednot, ki so podlaga raznih (posameznikovih in skupnih) odločitev;
- je **premišljena – praktične akcije povezuje z razmislekom** in se ne zadovolji s samim »aktivizmom«;
- je zakoreninjena **v delovanju celotne šole** in povezana s krajevnim in širšim okoljem ter se postopno širi s krajevne na državno, mednarodno in svetovno raven;
- je **izkustvena** – izhaja iz osebnih izkušenj učencev ob neposrednem stiku z naravnim in grajenim okoljem in te izkušnje osmišlja in povezuje;
- vzpostavlja **skladnost** med okoljskimi vsebinami in praktičnim ravnanjem;
- sloni na **pozitivnem čustvenem odnosu** do okolja in soljudi ter ne manipulira z zaskrbljenostjo in strahom, čeprav ne prikriva razlogov zanj;
- usposablja za **demokratične akcije** ob zavzemanju za trajnostne rešitve, tudi ko gre za konfliktno interese;
- goji **kritično** mišljenje (vendar ne kritiziranja) – zmožnosti argumentiranja in pogajanja ob vključanju v različne perspektive in potrebe soljudi;
- temelji na znanstvenih spoznanjih in **preverljivih dejstvih** ter se izogiba odločanju (sklepanju) na podlagi predsodkov.

2 SPLOŠNI CILJI/ KOMPETENCE

Cilji okoljske vzgoje so kompleksni in medsebojno povezani, saj z njo razvijamo tri dimenzije učenčevih zmožnosti/kompetenc: spoznavno, čustveno oziroma vrednostno in akcijsko. V učencih razvijamo kakovostno znanje (povezano, razumljeno, ki vsebuje raznovrstne zmožnosti mišljenja in sklepanja), zavzet, čustven in vrednostno zasnovan odnos do okolja in usposobljenost za okoljsko pomembne odločitve ter premišljene akcije. Okoljskih vprašanj ne obravnavamo ločeno, temveč v učencih vzbujamo zavest o povezanosti in soodvisnosti naravnih, družbenih, gospodarskih pojavov in smernic. Posebno pozornost namenimo spremljanju stanja okolja in obravnavi možnih kvarnih vplivov človekovih aktivnosti na okolje. Učenci naj spoznajo alternativne rešitve težav in se usposobijo za njihovo uveljavljanje v demokratični družbi.

V okoljski vzgoji se vse bolj povezujejo **tri razsežnosti**:

- Izobraževanje o *okolju* podpira razvoj aktivne učeče se skupnosti, kjer si učenci izmenjujejo zamisli, razvijajo trdne temelje znanja, razumevanja okolja in miselne spretnosti za dojetje zapletenosti okoljskih problemov ob študiju spoznanj v predmetih in v vprašanih resničnega sveta, iz katerih si oblikujejo pojme ter razumljeno in povezano strokovno znanje.
- Izobraževanje v *okolju* spodbuja preiskovanje in raziskovanje lokalnega okolja ter usmerja učence v pridobivanje neposredne izkušnje v naravnem in grajenem okolju, v šoli in njeni okolici.
- Izobraževanje za *okolje* poudarja pomen iskanja in uveljavljanja trajnostnih, sonaravnih rešitev na podlagi zavzetih aktivnosti na raznih ravneh, sodelovanja učencev pri odločanju o okoljsko pomembnih zadevah, najprej v krajevnem, nato tudi v širšem in svetovnem okolju, in ob tem globlje spoznavanje sovplivanja naravnih procesov in sistemov, gospodarstev, kulture, politične strukture in socialne pravičnosti.

3 CILJI IN VSEBINE

A Znanje in razumevanje pojmov, pojavov in **problemov, povezanih s trajnostnim razvojem (izobraževanje o okolju)**

Učenci/učenke razvijajo:

- razumevanje temeljnih pojmov, odnosov, povezav (med dejavnostmi človeka in stanjem v okolju, preventivnim, premišljenim ravnanjem in alternativne možnosti), procesov (prepletenost delovanja) in zakonitosti, ki vzdržujejo okolje in vplivajo nanj;
- razumevanje pojmov, kot so samouravnavanje, kritične oziroma mejne vrednosti (ne)popravljljive spremembe, obnovljivi in neobnovljivi viri, okoljska sled idr.;
- vedenje o medsebojni odvisnosti, povezanosti gospodarskega, družbenega, okoljskega in prostorskega razvoja na krajevni, pokrajinski, državni in svetovni ravni;
- vedenje o posledicah današnjega ravnanja, navad in življenjskega sloga za prihodnost, o smernicah ter zelenih in neželenih, namernih in nenamernih spremembah (*npr. globalno segrevanje, ozonska luknja*);
- vedenje, kako načini gospodarjenja in gospodarski interesi vplivajo na okolje, kakšne so možnosti usklajevanja teh interesov, katere so alternativne možnosti (*npr. v kmetijstvu, gozdarstvu, kemijski tehnologiji, energetiki, biotehnologiji*);
- razumevanje, da okoljski problemi niso le tehnični ali tehnološki problem, temveč so splet osebnih, gospodarskih, kulturnih in političnih dejavnikov;
- vedenje o tem, kaj so značilnosti naravnih in od človeka ustvarjenih sistemov, in ob tem razvijajo celostno, ekosistemsko mišljenje za razumevanje prepletenosti naravnih, družbenih (*npr. zakonodaja, politika do okolja*), psiholoških (*npr. stališča, vrednote*), ekonomskih (*npr. koristi, kratkoročno – dobiček, dolgoročno – stabilnost*), tehniških (*npr. alternativne možnosti razvoja*) dejavnikov pri nastanku, zaostrovanju in reševanju okoljskih problemov;
- razumevanje pomena in načina varčevanja ter gospodarnega ravnanja z naravnimi viri, tudi alternativne načine gospodarjenja (*npr. v proizvodnji energije, v kmetovanju, prometu, turizmu*);
- dojetje sovpiljanja proizvodnje, porabe in življenjskega sloga na zaostrovanje okoljskih problemov;
- celovit pogled na pomen in potrebe prostorskega načrtovanja ter se zavedajo odgovornosti posameznika in družbe za stanje v prostoru.

B Zmožnosti za proučevanje in spoprijemanje z okoljskimi problemi (izobraževanje v okolju)

Učenci/učenke razvijajo veščine in spretnosti za:

- razumevanje vzrokov za spremembe in značilnosti sprememb (*popravljive in nepopravljive spremembe*) glede podnebja (*izpustov toplogrednih plinov – globalno segrevanje*), pokrajinske in biotske raznovrstnosti, kakovosti vodnih virov, prometnih pritiskov na okolje, degradacije okolja (*vode, zrak, kemikalije, elektromagnetna sevanja, okolje v urbanih območjih*), obremenjevanja okolja s komunalnimi odpadki in povečevanja snovne učinkovitosti;
- preiskovanje in analiziranje okoljskih vprašanj, najprej tistih, ki so povezani z vsakdanjim življenjem in zadovoljevanjem potreb (*v zvezi s prehrano, higieno, potovanjem...*), in posledic za okolje; razvijajo tudi spretnosti za iskanje in ovrednotenje alternativnih, okolju prijaznejših rešitev;
- sistemsko, ustvarjalno, kritično mišljenje ter holistično povezovanje čustev in razuma;
- povezovanje in razlaganje samostojnega pridobivanja podatkov in trendov o stanju v domačem in širšem okolju ter jih znajo ovrednotiti z vidika trajnostnega razvoja;
- sodelovanje – uspešno komunikacijo, dogovarjanje, pogajanje, ki pomagajo spreminjati stališča in ravnanja pri sebi in drugih, prispevanje v skupini in sodelovalno izvajanje nalog;
- odločanje – izbiranje med več možnostmi, utemeljevanje, podajanje razlogov;
- raziskovanje, kako občutki, izkušnje, vedenje in zaznavanje vplivajo na razprave in ravnanje o okolju.

Pri tem razvijajo:

- spoštovanje do slovenske naravne in kulturne dediščine ter biotske in kulturne raznovrstnosti;
- pozitivna stališča do varovanja in ohranjanja okolja in prostora ter do trajnostnega razvoja, ki ne ogroža zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij;
- sposobnosti vrednotenja – razjasnjevanja in tehtanja okoljsko pomembnih vrednot, kot so spoštovanje življenja, obzirnost, varčnost.

C Individualno in skupinsko trajnostno ravnanje (izobraževanje za okolje)

Učenci/učenke razvijajo:

- dinamične lastnosti, kot so podjetnost, iniciativnost, samozavestnost, odgovorno odločanje, in ob tem pridobijo osnove za premišljeno spreminjanje življenjskega sloga (*npr. vzorcev porabe*);
- sposobnosti za povezovanje perspektiv preteklosti, sedanjosti in prihodnosti v pogledih na okolje in razvoj, znajo snovati zamisli (vizije) zelene prihodnosti in načine njihovega uresničevanja;
- osnovna stališča in vrednote, ki podpirajo trajnostni razvoj ter obsegajo pravice in odgovornosti posameznika in skupine glede na trajnostni razvoj;
- sposobnosti za načrtovanje in izvajanje konkretne akcije v prid trajnostnemu razvoju;
- spretnosti za spremljanje in preverjanje rezultatov akcije na ravni okolja, sprememb stališč in mišljenj.

Ob akcijah razvijajo občutljivost in zavest za:

- zavedanje vrednosti naravnega okolja;
- varčno ravnanje z viri;
- občutek za lepoto v naravnem in grajenem okolju, občudovanje in spoštovanje ter željo po ohranjanju okoljskih vrednot;
- odgovorno ravnanje z naravo in vsemi živimi bitji;
- posledice svojih ravnanj in njihovih učinkov za naravo, soljudi in živa bitja nasploh;
- pomen spremembe življenjskega sloga ter skupnih akcij pri reševanju okoljskih vprašanj;
- posledice današnjega ravnanja, navad in življenjskega sloga za prihodnost, ob tem primerjajo in vrednotijo različne, okolju bolj in manj prijazne načine zadovoljevanja osebnih in skupnih potreb ter oblikujejo vizijo zelenega razvoja v prihodnosti.

Opomba:

Procesnorazvojni cilji v povezavi z vsebinami so predstavljeni po vzgojno-izobraževalnih obdobjih.

4 PRIČAKOVANI REZULTATI

Želimo vzgojiti posameznika, ki bo zmožen kritične presoje vplivov, pozitivnih in negativnih, namernih in nenamernih, svojih oziroma človekovih dejavnosti na okolje, in se bo zavedal okoljskih prednosti, priložnosti in problemov ter bo imel znanje, sposobnosti, spretnosti in motiv za individualno in skupinsko delovanje pri skrbi za okolje ter znanje za ustrezno ravnanje pri reševanju problemov in za preprečevanje oziroma omilitev novih. Pri tem bo:

- **poznal in razumel** osnovne pojme, odnose in procese, ki vzdržujejo okolje in vplivajo nanj;
- **zmožen proučevati in se spoprijeti z okoljskimi problemi** – gre za raziskovalne sposobnosti in spretnosti (veščine) za prepoznavanje, proučevanje in reševanje okoljskih problemov ter stališča, vrednote in prepričanja za sprejemanje odločitev na podlagi kritične presoje o vplivih na okolje;
- pripravljen in **usposobljen za individualno in skupinsko ravnanje** pri reševanju okoljskih problemov in vprašanj in pri preprečevanju novih, imel bo občutek odgovornosti tudi do prihodnjih rodov ob zmožnosti predvidevanja in ustvarjanja alternativnih rešitev in pozitivnih vizij ter **zavest in občutljivost** za okolje in okoljska vprašanja.

Opomba:

Vsebine v povezavi s pričakovanimi dosežki so predstavljene v UN po vzgojno-izobraževalnih obdobjih.

5 OKOLJSKA VZGOJA KOT MEDPREDMETNO PODROČJE

Okoljska vzgoja je interdisciplinarna in sodi v vse predmete in predmetna področja, zato je tudi medpredmetno področje oziroma **kroskurikularno tematsko področje** v kurikulumu, ki ima svoje cilje in vsebine.

Cilji in vsebine okoljske vzgoje se v osnovni šoli uresničujejo:

- pri posameznih splošnoizobraževalnih predmetih;
- v okviru obvezno izbirnega predmeta okoljska vzgoja;
- v okviru dnevov dejavnosti, šolskih projektnih tednov in projektov;
- v okviru dejavnosti ali kot del interesnih dejavnosti;
- kot del programa oddelčne skupnosti ali svetovalne službe;
- z vključevanjem učencev v društvene dejavnosti in v inovacijsko-razvojne projekte.

Prostorsko gledano se cilji okoljske vzgoje uresničujejo v šoli in v šolskem okolju, v bližnji in daljni okolici šole (posebno vlogo pri tem imajo centri šolskih in obšolskih dejavnosti). Pomembno je tudi sodelovanje šole z okoljem (z občino, gospodarskimi podjetji in s fakultetami).

6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA – PRIPOROČENE UČNE IZKUŠNJE

Pri vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj, katere osrednji del je tudi okoljska vzgoja, gre za premik od spoznavanja posameznih okoljskih in prostorskih vprašanj in podajanja rešitev k razumevanju kompleksnosti teh vprašanj in njihovega reševanja. To pomeni, da se pri njihovi obravnavi izogibamo poenostavljenim posplošitvam in preprostem razmišljanju. Bolj od rešitev nas zanima pomembnost vprašanj, ki si jih zastavljamo, ob zavedanju, da ne moremo predlagati »pravih«, temveč le mogoče rešitve, in da pri odločanju igrajo pomembno vlogo naše vrednote in socialni procesi. Zato je pomembno pri učencih razvijati **kritično mišljenje**, ki ni le tehnika, temveč vsebuje tudi moralni vidik – pogum, da se ne sprejme pasivno vsega, kar se dogaja, zavedanje omejitvev lastnega znanja, vztrajanje kljub oviram ipd. Kritično mišljenje se razvija tudi ob poglobljenem razpravljanju o okoljsko-moralnih dilemah.

Glede na medsebojno povezanost pojavov je za trajnostno prihodnost nujno razvijati tudi **ekosistemsko mišljenje**. Ob tem je pomembno, da učenci usvojijo pojem »sistema« na raznih primerih (ne le ekosistemov) in spoznajo vrste odnosov in sovplivanja med deli sistema. To je temelj za spoznavanje in ozaveščanje o številnih, pogosto tudi nenameravanih in neželenih posledicah, ki jih ima poseganje v kompleksne naravne in od človeka ustvarjene sisteme (npr. osuševanje močvirij, gradnja vodnih in jedrskih elektrarn, uporaba pesticidov, čezmerna uporaba fosilnih goriv ipd.). Pomembno področje nenameravanih in neželenih posledic je globalno segrevanje, ki ga obravnavamo razvojni stopnji primerno.

Učitelj ob uresničevanju ciljev okoljske vzgoje:

- uporablja raznovrstne učne oblike, metode in pristope;
- usmerja samostojno in skupinsko delo učencev v stikih z različnimi viri informacij in v neposrednem stiku z okoljem;
- je povezan z učenci v dialog o skupnem reševanju vprašanj in iskanje odgovorov, ki jih pogosto tudi sam ne pozna vnaprej;
- je usposobljen za timsko (interdisciplinarno) sodelovanje z drugimi učitelji, s knjižničarjem in zunanjimi sodelavci;
- dobro prepozna pojmovanja in zanimanja pri učencih;
- pomaga odpirati šolo v okolje – staršem, zunanjim strokovnjakom, drugim občanom.

Pri uresničevanju ciljev okoljske vzgoje kot vzgoje za trajnostni razvoj imajo posebno vlogo in široke možnosti naslednji **pristopi in metode**:

- **Neposredna izkušnja v naravi** ima svojo nenadomestljivo doživljajsko vrednost že sama po sebi, saj celovito čutno in čustveno prevzame učence. V kombinaciji z različnimi opazovalnimi nalogami (gozdne učne poti), igrami na prostem, športnimi dejavnostmi (pohodništvo, planinarjenje, taborništvo, tek na smučeh, veslanje idr.) pogloblja doživljanje in ljubezen do narave, na kar se potem plodno navežejo tudi razni spoznavni cilji.
- **Analiza vsakdanjih življenjskih izkušenj in navad** (ob prehranjevanju, vzdrževanju osebne higiene in čistoče doma, ogrevanju, preživljanju prostega časa, na potovanjih ipd.) z vidika vplivov na okolje.
- **Skupinsko delo učencev, zlasti sodelovalno učenje** omogoča poleg aktivnega pridobivanja znanja tudi tako imenovano socialno učenje. Pomaga jim sprejemati odgovornost, uspešno organizirati delo pri reševanju tudi zahtevnih okoljsko pomembnih nalog. Socialne veščine, ki jih pri tem pridobijo, jim bodo koristile pozneje, ko se bodo aktivno vključevali v reševanje skupnih krajevnih in drugih okoljskih vprašanj.
- **Vpletanje dialoškega oziroma interaktivnega pouka.** Gre za uvajanje problemsko usmerjenih **dialogov, razprav, debat** med učenci v razredu, na šoli, pri različnih dejavnostih. Večina okoljsko pomembnih tem je primerna za dialoško obravnavo. Spodbujamo izražanje različnih mnenj, pogledov, domnev, navajanje možnih vzrokov in rešitev, njihovo soočanje, tehtanje, podpiranje z argumenti, življenje v perspektivo drugih. Pri tem se znanje bogati, stališča razčiščujejo; učenci iščejo rešitve, ko npr. navajajo mogoče vzroke za (okoljsko sporne) pojave in pri tem razvijajo kritično mišljenje. Vendar mora učitelj premisliti, kdaj bo šlo le za stališča, kdaj pa naj bi bile v ozadju tudi primerne informacije, določeno znanje, ki naj jim ga pomaga pridobiti.
- **Projektno delo** ima v okoljski vzgoji zelo pomembno mesto, po nekaterih mednarodnih priporočilih naj bi imeli projekti celo osrednjo vlogo. Uspeh projekta je odvisen od dobre zasnove, natančnega načrtovanja in aktivnega sodelovanja učiteljev in učencev. Dobro in medpredmetno načrtovan projektni dan ali celo projektni teden daje priložnost za uresničevanje vrste navedenih ciljev v njihovi celovitosti.
- **Igre vlog in simulacije** premoščajo prepad med teoretičnim znanjem in kompleksno resničnostjo. Učenci bodo precej bolje razumeli in doživeli kompleksnost okoljskih vprašanj, če bodo začasno prevzeli vloge predstavnikov nasprotujočih si interesov (npr. kmetovalcev, urbanistov, podjetnikov), ko gre za odločanje o gradnji cest, tovarne, odlagališč, čistilnih naprav, in na podlagi pridobljenega poznavanja problematike odigrali dialog med njimi.
- **Didaktične igre** lahko igrivo in zabavno usmerijo razmišljanje v okoljska vprašanja ter pomagajo bogatiti znanje in povečati zanimanje. Poznamo dobre namizne in računalniške igre, s katerimi lahko učenci spodbudijo razvoj določenega mesta ali pokrajine oziroma različne načine gospodarjenja z njo (npr. ekopoly, po zgledu igre monopoly). Uveljavljajo se tudi razni ekokvizi in igre v smislu človek, ne jezi se, pri katerih je treba za napredovanje izkazati poznavanje različnih okoljskih pojavov, vključen pa je tudi element sodelovanja (v skupini) in tekmovanja (med skupinami).

- **Okoljsko pomembne akcije** niso le čiščenje šolske in širše okolice ter zasajanje cvetja in drevoja, ampak tudi npr. spremljanje porabe in načrtovanje varčevanja z vodo in energijo v šoli, iskanje in kartiranje nedovoljenih odlagališč v okolici ter vključevanje v razprave in odločanje v kraju. Takšno sodelovanje, ki širi učencem možnost vplivanja v povezavi s starši in krajani, jim dá neposredno družbeno izkušnjo, ki je enako pomembna kot izkušnja v naravi. Sodelovanja s starši ni težko doseči, sodelovanje z raznimi institucijami in zunanjimi strokovnjaki pa je treba zelo skrbno načrtovati. Če šole dobijo primerna navodila, preproste pripomočke in strokovno pomoč, lahko tudi daljši čas zbirajo množico koristnih podatkov, npr. o čistoči tekočih voda ali morja na danem področju (uspešna sta bila tako imenovani baltski in sredozemski projekt, ki sta v okoljski monitoring vključila šole in učence v mednarodnem merilu).

Pri aktivni vključenosti učencev v okoljsko pomembne akcije (izhodišče so tiste iz njihovega vsakdanjega življenja) gre tudi za čustvene vidike neke celovite izkušnje, za zaupanje v moč akcije, za kolbov krog izkustvenega učenja (neposrednih izkušenj, razmišljujočega opazovanja, povezave s teorijo in ponovnega delovanja idr.), v katerega so učenci vpleteni na eni, učitelji pa na drugi ravni. Učitelj skuša vzpostaviti optimalno učno situacijo in ko je končana, razmisli o njeni produktivnosti. Z učiteljevega vidika je lahko uspešna tudi okoljska akcija, ki kot taka ni uspela, če jo zna izkoristiti za poglobitev razumevanja celovitosti problematike.

Za uresničevanje ciljev okoljske vzgoje kot vzgoje za trajnostni razvoj je pomembno **povezovanje šole s krajevnim** (s praktično izkustveno okoljsko dejavnostjo) in **širšim okoljem**, povezovanje šol med seboj (tudi v mednarodnem merilu) in sodelovanje z zunanjimi strokovnjaki.

Pri povezovanju, obveščanju o akcijah, projektih in njihovih dosežkih, ponazarjanju okoljskih posebnosti in iskanju raznih okoljsko pomembnih informacij pa igra pomembno vlogo **smotrna uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije, videa, svetovnega spleta itd.**

7

OKOLJSKA VZGOJA KOT VITR PO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH OBDOBJIH

7.1 Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje (od 1. do 3. razreda)

7.1.1 Opredelitev okoljske vzgoje kot VITR

Od prvega do tretjega razreda učenci prehajajo od predoperativnega na operativno – konkretno mišljenje in so do okolja okoli sebe naravno radovedni. O naravnih pojavih si ustvarjajo svoje naivne predstave, zato jih predvsem usmerjamo na opazovanje in raziskovanje domačega okolja. Okoljska vzgoja naj se opira na raziskovalno, v probleme usmerjeno učenje, v katerem so izhodišča znanje učencev, spretnosti in izkušnje, povezane z okoljem in prostorom. Okoljska vzgoja naj ne bo vzgoja o težavah okolja, ampak predvsem o lepotah in možnostih, ki jih okolje daje, pri čemer smo pozorni tudi na težave.

7.1.2 Splošni cilji z vključenimi kompetencami

Učenci/učenke razvijajo:

- zavest in občutljivost za okolje in sposobnosti, da se v neposrednem stiku z naravnim okoljem zavedo njegove vrednosti in ranljivosti, razvijejo občutek za lepo v okolju, občudovanje in spoštovanje ter željo po ohranjanju okoljskih in prostorskih vrednot;
- znanje in razumevanje temeljnih pojmov in dejavnikov okolja, ki vzdržujejo okolje in vplivajo nanj;
- veščine – sposobnosti in spretnosti za opazovanje, prepoznavanje, raziskovanje in reševanje okoljskih vprašanj ter sposobnosti za sprejemanje okolju prijaznih odločitev;
- prepoznavanje okoljskih in prostorskih vprašanj v svoji okolici in spoznanje, da nekatera naša ravnanja bolj obremenjujejo okolje kot druga (*npr. vožnja s kolesom ali z avtomobili; naravna ali kemična čistila*).

7.1.3 Cilji in vsebine

A Znanje in razumevanje okoljskih pojmov, pojavov in problemov (*izobraževanje o okolju*)

Okolje in človek

- Učenje iz delovanja narave
- Skrb za naravne vire
- Ohranjanje biotske raznovrstnosti
- Vpliv človeka in posledice

Učenci/učenke:

- preiskujejo razlike med naravnimi in grajenimi okolji (*za okolje izkazujejo interes in odgovornost, vrednotijo lepoto, raznovrstnost in prijetnost nekega okolja*);
- spoznajo, da so zrak, voda, tla, prostor in viri energije omejene sestavine okolja, in spoznajo načine gospodarnega ravnanja z njimi;
- se seznanijo s pomenom vode za življenje vseh živih bitij, posebej pitne vode in vode za zadovoljevanje drugih človekovih potreb (*npr. v gospodinjstvih, kmetijstvu*), in spoznajo načine varčevanja z vodo;
- spoznajo glavne onesnaževalce zraka v domačem okolju in se začnejo zavedati dolgoročnih posledic onesnaženosti zraka;
- spoznajo pomen rodovitnosti tal za človeštvo in razumejo, da je rodovitna prst redka in počasi obnavljajoča se dobrina;
- s primerom električne energije (*npr. varčne žarnice*) spoznajo nekaj virov energije in sklepajo o pomenu varčevanja;
- prepoznavajo raznovrstnost organizmov (*npr. živali in rastlin*) v naravnih okoljih (*npr. živali v gozdnih tleh; rastline na negojenem travniku*) in ugotavljajo raznovrstnost organizmov v naravnih okoljih in v okoljih, v katere posega človek (*npr. živali v vrtnih tleh; rastline na gnojenem travniku*);
- povezujejo osnovne potrebe organizmov z načinom zadovoljevanja teh potreb v svojem okolju in spoznavajo posledice onesnaževanja okolja (*npr. vode*) za živa bitja;

Okolje in človekove potrebe

- Zadovoljevanje individualnih potreb in vplivi na okolje
- Vpliv življenjskega sloga in navad na okolje
- Medosebni in družbeni konflikti pri zadovoljevanju lastnih potreb in navad

- s primeri v svoji okolici spoznajo, kako način življenja in naše življenjske navade (*prevoz, prehrana, higiena, poraba itd.*) vplivajo na okolje in ga obremenjujejo, spoznajo tudi sonaravne možnosti za varovanje in obnovo okolja, kar omogoča ljudem boljšo kakovost življenja;
- s primeri v svoji okolici dojemajo spreminjanje naravnega okolja in izkoriščanje prostora za zadovoljevanje človekovih potreb (*npr. širitev naselij, gradnja cest, mostov, predorov, jezov, urejanje kmetijskih površin, kamnolomi*) in negativne posledice za naravno okolje;
- spoznajo, da ob proizvodnji in porabi dobrin nastajajo tudi odpadki, ki jih razvrščajo (ločujejo), zavedajo se potrebnosti ponovne uporabe ter se seznanijo z možnostjo, da lahko z izbiro embalaže zmanjšujemo količino odpadkov;
- spoznavajo nekatere pasti potrošništva (*npr. kupovanje stvari, ki nam ne koristijo oziroma jih ne potrebujemo*);
- se seznanijo s pomenom varovanja okolja pred hrupom, ki ga povzročajo različni viri, in razmišljajo o načinih, s katerimi lahko sami prispevajo k zmanjšanju hrupa v neposrednem okolju (razred, šola).

B Zmožnosti za proučevanje okoljskih problemov in spoprijemanje z njimi (izobraževanje v okolju)

Zmožnosti analiziranja in raziskovanja okoljskih problemov	<p>Učenci/učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prepoznavajo lastnosti in uporabo različnih snovi in materialov v gospodinjstvu in šoli (npr. zdravila, pralna in čistilna sredstva, topila), se zavedajo pomena varčne uporabe in izbire manj škodljivih snovi za posameznika in okolje; • ugotavljajo možnosti uporabe naravnih snovi v vsakdanjem življenju (npr. naravne barve); • prepoznavajo in preiskujejo okoljske težave v šoli in okolici šole ter v lokalni skupnosti in ugotovijo, da imajo človekove dejavnosti posledice v okolju in prostoru in da je več načinov za rešitev istega problema (okoljski detektivi npr. raziskujejo porabo vode in kje je mogoče varčevati); • ugotavljajo možnosti uporabe posameznih energijskih virov, spoznajo primere uporabe električne energije v vsakdanjem življenju in načine varčevanja (npr. pri ogrevanju, osvetljevanju; pomen tesnjenja, izolacije); • prepoznavajo vpliv prometa na onesnaževanje zraka, vode in tal (npr. okoljsko in prostorsko sprejemljivejša je za pot izbrati sredstva javnega potniškega prometa – avtobus, vlak – ali se na pot odpraviti peš oziroma s kolesom) in se vključujejo v načrtovanje prometa in prometne infrastrukture (npr. varna pot v šolo).
Sprejemanje odločitev glede nasprotnih interesov med človeško družbo in naravo	
Prepoznavanje problemov, utemeljevanje odločitev in načrtovanje akcije	

C Individualno in skupinsko ravnanje v prid trajnostnemu razvoju (izobraževanje za okolje)

Usvajanje osnovnih stališč in vrednot	<p>Učenci/učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizirajo, kako lahko sami prispevajo k varovanju in ohranjanju naravnega okolja ter k urejanju okolja in prostora, v katerem živijo (npr. ovrednotijo, kako življenjske navade vplivajo na porabo vode, predlagajo ukrepe za gospodarnejše ravnanje z vodo v svoji šoli in spremljajo učinke akcije, predlagajo ureditev okolice šole); • se vključujejo v razne dejavnosti s področja varovanja okolja in narave tako v šoli kot v domačem kraju in se tako učijo osnov okoljskega individualnega in skupinskega delovanja ter usklajevanja interesov; • s sodelovanjem v reševanju problema po njihovi izbiri – večinoma v šoli in v bližini njihovega doma – se učijo osnov okoljskega individualnega in skupinskega delovanja ter usklajevanja interesov; • se zavestno odločajo za odgovoren odnos do okolja, da bodo varovali sebe in svoje okolje (npr. razvrščajo odpadke, se izogibajo smetenju, znajo varčevati z vodo in energijo), in izražajo spoštljiv odnos do naravnega, kulturnega in družbenega okolja ter razvijajo čustven odnos do narave; • prepoznajo, zagovarjajo in razjasnjujejo svoje poglede na okoljska in prostorska vprašanja v svoji okolici; • sodelujejo pri oblikovanju preprostih, okolju prijaznih pravil ravnanja, se ravnavajo po njih in po predpisih v šoli in v neposredni okolici.
Usklajevanje pravic in odgovornosti posameznika in skupine	
Načrtovanje in izvajanje konkretnih akcij	
Spremljanje in preverjanje dosežkov akcije	

7.1.4 Pričakovani rezultati ob koncu 1. triletja (na koncu 3. razreda)

A Znanje in razumevanje okoljskih pojmov, pojavov in problemov

Učenec/učenka:

- se zaveda velikega pomena okolja in narave, ki omogoča življenje vsem živim bitjem;
- ve, da so nekateri naravni viri omejeni in je treba z njimi varčevati (*npr. voda, električna energija, rodovitna tla*);
- ve, da nekatera naša ravnanja bolj obremenjujejo okolje kot druga (*npr. vožnja s kolesom ali z avtomobilom; naravna ali kemična čistila*);
- s primeri opredeli posledice dejavnosti posameznika in družbe za naravo, okolje in živa bitja (*npr. odnos do živali in mučenje živali*);
- prepozna nekatere vire onesnaženja okolja in načine, kako jih zmanjšati (*npr. embalaža – zmanjšati uporabo nerazgradljive plastične embalaže, ločeno zbiranje odpadkov in ponovna uporaba*);
- je sposoben opazovati naravo in okolje in razume, da so ljudje odvisni od okolja, da pri tem, ko človek spreminja in škodljivo vpliva na naravo in okolje, škodljivo vpliva tudi sam nase (*npr. povratna zanka: tovarna in onesnaževanje zraka*).

B Zmožnosti za proučevanje okoljskih problemov in spoprijemanje z njimi

Učenec/učenka:

- oblikuje vprašanja, ki mu pomagajo spoznavati stanje v okolju in izvesti preproste raziskave;
- na podlagi navodil prepozna in zbere podatke o okolju in okoljskih temah;
- oblikuje preproste razlage, ki temeljijo na vprašanih o okolju;
- prepozna in preiskuje preprosta okoljska vprašanja v svojem kraju in skupnosti;
- predstavi svoje stališče in videnje glede na okoljska vprašanja in načine za njihovo reševanje (*npr. očiščenje vodotoka*) in zna upoštevati mnenje drugih;
- opredeli se, ali je v določenem primeru nek ukrep potreben ali ne (*npr. ali je treba posekati drevesa v okolici šole za potrebe novega šolskega igrišča*).

C Individualno in skupinsko ravnanje v prid trajnostnemu razvoju

Učenec/učenka:

- prepozna temeljna stališča in vrednote, ki podpirajo trajnostni razvoj (*npr. varčnost, obzirnost, zmernost na različnih področjih – solidarnost in sprejemanje sebe in drugega*);
- zaveda se svojih zmožnosti glede učinkovitosti pri reševanju okoljskih vprašanj;
- razume, da smo odgovorni za posledice svojih dejanj, in ve, da naša dejanja lahko povzročijo pozitivne ali negativne posledice za okolje;
- ve, da obstajajo institucije z ustreznimi službami in predpisi s področja okolja, s katerimi se ureja upravljanje okolja in usklajevanje različnih interesov v prostoru (*npr. prostorsko planiranje in prostorski planerji, Zavod za varstvo naravne dediščine*).

7.1.5 Okoljska vzgoja kot medpredmetno področje

Vsebine in cilji okoljske vzgoje se vsebinsko in metodološko vključujejo v vse predmete. Le določene vsebine in cilji se posebej ozko vežejo na predmet spoznavanje okolja. Zaradi povezovanja vsebin s področja okolja z drugimi predmetnimi področji ima okoljska vzgoja izrazito kroskurikularno vlogo, zato se lahko cilji okoljske vzgoje dosegajo tudi v okviru dnevov dejavnosti ter šolskih projektnih tednov, pri šolskih projektih, dejavnostih ali kot del interesnih dejavnosti, kot del programa oddelčne skupnosti in povezave s krajevno skupnostjo ipd.

7.1.6 Didaktična priporočila – priporočene učne izkušnje za doseganje učnih rezultatov

Priporočene učne izkušnje za doseganje učnih rezultatov so podrobneje opredeljene v skupnih didaktičnih priporočilih v Kurikulu za okoljsko vzgojo kot vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj.

Pouk naj kar najbolj temelji na neposrednih izkušnjah, ki jih učitelj ustvarja tako, da učencem s spoznavnimi postopki čim bolj omogoča proučevanje objektov.

Osnovna navodila za proučevanje okoljskih vprašanj v prvem triletju so:

- naj bo preprosto;
- naj bo krajevno (šola, družina, kraj);
- neposredno povezati, kar učenci opazujejo in se učijo o kraju;
- dosledno navajati učence na nekatera pravila obnašanja v šoli (*npr. ločeno zbiraj odpadke*), doma (*npr. ugašaj luči*) in v naravi (*npr. ne kriči, ne odmetavaj smeti*).

Učitelj ob uresničevanju ciljev okoljske vzgoje:

- uporablja raznovrstne učne oblike, metode in pristope (*npr. neposredna izkušnja v naravi in z objekti v razredu, proučevanje, projektno učno delo, igre vlog in simulacije, didaktične igre*);
- zna ob frontalnem pouku usmerjati tudi samostojno in skupinsko delo učencev v stikih z različnimi viri informacij in v neposrednem stiku z okoljem;
- je povezan z učenci v dialog o skupnem reševanju vprašanj in iskanju odgovorov, ki jih pogosto tudi sam ne pozna vnaprej (*spodbujanje problemsko usmerjenih dialogov, razprav, debat med učenci v razredu*);
- je usposobljen za timsko (interdisciplinarno) sodelovanje z drugimi učitelji, s knjižničarjem in zunanjimi sodelavci;
- dobro prepoznava pojmovanja in zanimanja pri učencih;
- pomaga odpirati šolo v okolje – staršem, zunanjim strokovnjakom in drugim občanom.

7.2 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje (od 4. od 6. razreda)

7.2.1 Opredelitev okoljske vzgoje kot VITR

V drugem triletju imajo učenci že dokaj razvite spretnosti konkretnega mišljenja in vzporedno s tem sposobnost poglobljenega razumevanja medsebojnih vplivov okolja ter družbe in človeka na okolje. Okoljska vzgoja lahko spodbuja ta razvoj z osredotočenjem na raziskovanje krajevnih okoljskih sistemov, težav in posledic. Učenci se aktivno vključujejo v presojanje, kaj je prav in kaj ne, in z okoljskimi vprašanji prepoznajo svojo odgovornost. Znanje pridobivajo kot soustvarjalci, in ne samo kot sprejemniki informacij. Ob tem se morajo postopno zavedati konfliktov, ki nastajajo ob zadovoljevanju naših potreb.

7.2.2 Splošni cilji z vključenimi kompetencami

Učenci/učenke razvijajo:

- zavest in občutljivost za okolje in okoljske probleme in sposobnosti, da se v neposrednem stiku z naravnim okoljem zavedo njegove vrednosti in ranljivosti, da razvijejo občutek za lepo v okolju, občudovanje in spoštovanje in željo po ohranjanju okoljskih in prostorskih vrednot;
- veščine – raziskovalne sposobnosti in spretnosti za prepoznavanje, raziskovanje in reševanje okoljskih problemov, kar obsega miselne, informacijske, komunikacijske in druge raziskovalne veščine (*npr. opazovanje, merjenje, zapisovanje, napovedovanje, primerjanje, sklepanje ipd.*);
- stališča, vrednote in prepričanja za sprejemanje čim bolj trajnostnih odločitev na podlagi kritične presoje o vplivih na okolje;
- pripravljenost in usposobljenost za individualno in kolektivno ravnanje pri reševanju okoljskih vprašanj in problemov in za preprečevanje novih; občutek odgovornosti tudi do prihodnjih rodov ob razumevanju nekaterih trendov (*npr. o globalnem segrevanju*) in ustvarjanja alternativnih rešitev in pozitivnih vizij.

7.2.3 Cilji in vsebine

A Znanje in razumevanje okoljskih pojmov, pojavov in problemov (izobraževanje o okolju)	
<p>Okolje in človek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Učenje iz delovanja narave • Skrb za naravne vire • Ohranjanje biotske raznovrstnosti • Vpliv človeka in posledice 	<p>Učenci/učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo vpliv dejavnosti človeka na bližnje okolje in preverjajo, kako dejavnosti človeka vplivajo na kakovost vode, zraka, tal, prostor in živa bitja; • spoznavajo pomen varovanja voda, omejenost vodnih zalog in varčevanje z vodo, prepoznajo onesnaževalce površinskih voda in podtalnice ter proučujejo vplive in posledice onesnaževanja vode na vodne organizme in človeka; • prepoznajo glavne onesnaževalce prsti, ugotavljajo, kako prst onesnažujejo onesnažena voda, odpadna olja in tekoča goriva, spoznavajo, da lahko onesnaženost prsti povzročijo poplave in ugotavljajo vzroke onesnaženosti prsti ob avtomobilskih cestah; spoznajo, kako se krči obseg kmetijskih zemljišč; • ugotavljajo onesnaženje zraka s trdnimi delci, opredeljujejo glavne lokalne onesnaževalce zraka, spoznavajo ukrepe za čistejši zrak in kritično vrednotijo odnos ljudi do onesnaževanja zraka; spoznavajo lišaje kot biološke pokazatelje čistega zraka in utemeljijo pomen čiščenja zraka (<i>npr. zračni filtri</i>); • spoznavajo pomembnost učinkovitega ravnanja z energijo in zakaj je treba zmanjšati porabo energije (<i>npr. pri ogrevanju, v prometu</i>); • spoznavajo, kako lahko sami vplivajo na spremembo odnosa (obnašanja) do energije, in se ob tem zavedo pomembnega vpliva vsakega posameznika posebej (učenca, staršev, krajana) na okolje in prostor; • se soočajo s težavami in posledicami za talne in vodne organizme, povezane z gnojenjem v kmetijstvu, uporabo pesticidov, herbicidov (škropljenjem vrtnin in poljščin) ter vnašanjem odpadkov v kopenske in vodne ekosisteme;
<p>Okolje in človekove potrebe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zadovoljevanje individualnih potreb in vplivi na okolje • Vpliv življenjskega sloga in navad na okolje • Medosebni in družbeni konflikti pri zadovoljevanju lastnih potreb in navad 	<ul style="list-style-type: none"> • preverjajo, kako človekova poraba vpliva na naravne procese, ki obnovljajo nekatere vire, in izčrpa vire, ki se ne obnovljajo (<i>npr. razlikujejo med obnovljivimi in neobnovljivimi naravnimi viri</i>); • spoznavajo vlogo prometa in komunikacij pri vse večji povezanosti med ljudmi in primerjajo vplive različnih vrst prometa na okolje (<i>npr. porabo surovin in energije</i>); • analizirajo različne učinke družbenih sprememb glede na to, kaj olajšuje vsakdanje življenje ljudi, kakšna tveganja prinaša napredek; • seznanijo se, da v gospodinjstvih uporabljamo mnoge strupene ali okolju in zdravju škodljive snovi (<i>npr. topila, barve, zdravila</i>), ki zahtevajo posebno ravnanje, in vedo, kako ravnati s posebnimi odpadki (<i>npr. pomen posebnega zbiranja, ločevanja in recikliranja odpadkov</i>); • primerjajo povezanosti življenjskih in potrošniških navad (<i>npr. prevoz, prehranjevanje, higiena</i>); • razvijajo razumevanje pomena gospodarskih (storitvenih) dejavnosti za življenje ljudi nekoč in danes ter povezanosti, odvisnosti gospodarskih dejavnosti s pokrajinskimi osnovami nekoč in danes (<i>npr. obrt, turizem</i>) ter vrednotijo pozitivne in negativne

- vplive gospodarskih (storitvenih) dejavnosti v dani pokrajini; spoznavajo okolju prijazne oblike dejavnosti, kot je mehki, kmečki turizem;
- opazujejo in razvijajo razumevanje sprememb v okolju, ki jih povzročata bivalna kultura, in primerjajo povezanost domov (nekoč in danes) z naravnimi značilnostmi domače pokrajine (*npr. ogrevanje, odpadki, voda*);
  - spoznajo, da so ljudje v težnji po večji produktivnosti (*npr. pri proizvodnji hrane*) marsikje pretiravali (*npr. industrijska predelava hrane*), in razumejo odvisnost človeških dejavnosti od možnosti, ki jih ponujata okolje in prostor na Zemlji;
  - dojemajo, da je sprememba običajen del posameznikovega in družbenega življenja in da so nekatere spremembe pozitivne, druge pa negativne glede na kakovost življenja in okolja.

B Zmožnosti za proučevanje okoljskih problemov in spoprijemanje z njimi (izobraževanje v okolju)

Zmožnosti analiziranja in raziskovanja okoljskih problemov

Prepoznavanje problemov, utemeljevanje odločitev in načrtovanje akcije

Sprejemanje odločitev glede nasprotnih interesov med človeško družbo in naravo

Učenci/učenke:

- analizirajo učinke družbenih sprememb (*npr. kaj olajšuje vsakdanje življenje ljudi, kakšna tveganja prinaša napredek, kaj dolgoročno pozitivno in kaj negativno vpliva na okolje*);
- proučujejo in raziskujejo vplive naravnih nesreč (*npr. požare, poplave, vetrolome*) v svojem bližnjem okolju in Sloveniji na splošno ter analizirajo soodvisnost človekovih dejanj in pojavljanja naravnih nesreč (*npr. suša*);
- raziščejo in presojujejo vplive družbe na okolje, v katerem živijo, in s primerom predstavijo, kako bi se lahko ohranjalo kakovostno naravno in umetno okolje (*npr. kmetijska zemljišča, urbani prostor*);
- raziščejo razvoj in spreminjanje videza domačega kraja (*npr. s primerjavo fotografij*), presojujejo čistočo okolice, urejenost in posledice posegov v okolje ter predvidevajo naravne in družbene danosti, ki bodo vplivale na razvoj domačega kraja;
- uporabljajo primarne in sekundarne vire informacij ter analitične spretnosti za proučevanje okoljskih problemov, najprej v njihovi skupnosti (*npr. raziskujejo varne in manj varne poti v šolo za pešce in kolesarje in načrtujejo boljše rešitve*);
- uporabljajo svoje znanje o ekoloških in človeških procesih in sistemih za prepoznavanje vzrokov in posledic posameznih okoljskih problemov;
- prepoznavajo in pripravijo strategijo ukrepov za reševanje preprostega problema;
- tehtajo domneve, razlage in interese, ki vplivajo na odločitve o reševanju okoljskih problemov, ki jih zasnujejo sami ali drugi;
- prepoznavajo, razjasnjujejo in zagovarjajo svoje poglede na okoljske probleme in alternativne možnosti za njihovo reševanje;
- analizirajo učinke svojih dejavnosti in dejavnosti drugih posameznikov in skupin, utemeljujejo odločitve (*npr. kako bo videti domači kraj, če se bo nadaljevala zdajšnja težnja pozidave okolja*) in ustvarjajo zamisli in vizije v smislu trajnostnega razvoja.

C Individualno in skupinsko ravnanje v prid trajnostnemu razvoju (izobraževanje za okolje)

Usvajanje osnovnih stališč in vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj	<p>Učenci/učenke ob načrtovanju in izvajanju akcij in aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizirajo svoje potrošniško vedenje in njegov vpliv na okolje (<i>npr. voda v plastenkah</i>) in usvajajo temeljna stališča in vrednote, ki podpirajo trajnostni razvoj; • usklajujejo pravice in odgovornosti posameznika in skupine glede odločanja v smeri trajnostnega razvoja; • načrtujejo in izvajajo akcije (<i>npr. sonaravno obnovijo ekosisteme v okolici šole ali sodelujejo z društvi in nevladnimi organizacijami</i>) v prid trajnostnemu razvoju v šoli in kraju in ob tem pridobivajo spretnosti za spremljanje in preverjanje dosežkov akcije na ravni okolja, sprememb stališč in mišljenj; • ob načrtovanju in izvajanju akcij v prid trajnostnemu razvoju razvijajo realistično samopodobo o svoji sposobnostih za reševanje okoljskih problemov; • ob spremljanju in preverjanju rezultatov akcije na ravni okolja, sprememb stališč in mišljenja razumejo, da lahko njihova dejanja povzročijo škodo v okolju in da so soodgovorni za njene posledice.
Usklajevanje pravic in odgovornosti posameznika in skupine	
Načrtovanje in izvajanje konkretne akcije	
Spremljanje in preverjanje dosežkov akcije	

7.2.4 Pričakovani rezultati na koncu 2. triletja (na koncu 6. razreda)

A Znanje in razumevanje okoljskih pojmov, pojavov in problemov

Učenec/učenka:

- je seznanjen/-a z najpomembnejšimi okoljskimi informacijami, problemi in težnjami v svojem okolju, v šoli in bližnji okolici (*npr. viri onesnaževanja, okolju neprijazne dejavnosti, izguba kmetijskih zemljišč, onesnaževanje voda, težave s pitno vodo, komunalni odpadki, izpusti v okolje, onesnaževanje zraka, uničevanje in degradacija ekosistemov, poraba energije*);
- ima znanje o okolju, ki vključuje znanja o upravljanju naravnih virov, proizvodnje in uporabe energije ter o soodvisnosti ekosistemov (*npr. biotska pestrost in stopnja njene ogroženosti; prekomerna poraba virov*);
- razume, da je človeštvo neločljivi del narave in da ljudje s svojim ravnanjem onesnažujejo in spreminjajo naravno okolje;
- uporablja strokovne in druge podatke za ugotavljanje in vrednotenje okoljskih tveganj ter vplivov družbenih dejavnosti na okolje in spozna, da gre pri reševanju vprašanj za spreminjanje življenjskega sloga, navad in usklajevanje interesov tako posameznika kot družbe;
- ob konkretnih težavah in spoprijemanju s konflikti okoljskih in gospodarskih interesov (*npr. gradnja avtocest, uporaba pesticidov – da ali ne*) začuti okoljske dileme in jih skuša reševati;
- razlikuje okolju bolj in manj prijazne načine ravnanja, porabe in življenjskih navad;
- ima razvita temeljna stališča in vrednote, ki podpirajo trajnostni razvoj, ter razume pravice in odgovornosti posameznika in skupine glede na trajnostni razvoj;
- pozna nekatere mednarodne organizacije in deklaracije (*npr. Greenpeace, Vodna direktiva, Kjotski sporazum*).

B Zmožnosti za proučevanje okoljskih problemov in spoprijemanje z njimi

Učenec/učenka:

- izvede preproste, samostojne raziskave domačega okolja (*npr. življenjskih navad in potreb*) ob upoštevanju ranljivosti organizmov in ekosistemov;
- uporabi primarne in sekundarne vire informacij ter uporablja raziskovalne in analitične spretnosti pri proučevanju okoljskih vprašanj, najprej tistih v lastni skupnosti, šoli, kraju;
- zaznava in razume okoljska in prostorska vprašanja in vrednoti pomen določenih okoljskih sprememb, pogojev in posledic za človeka in ekosisteme;
- na podlagi svojih raziskav in analiz okoljskih vprašanj zna načrtovati dejavnosti, ki so v območju njenih/njegovih pravic in v skladu z njenimi/njegovimi zmožnostmi in sposobnostmi;
- zna pretehtati domneve in razlage, ki vplivajo na odločitve glede reševanja okoljskih vprašanj, ki jih zasnuje sam/-a ali drugi;
- je zmožen/-na vrednotiti učinke svoje dejavnosti na okolje in dejavnosti drugih posameznikov in skupin;
- zna prepoznati, zagovarjati in razjasniti svoje poglede na okoljske probleme, predstaviti alternativne poti za njihovo reševanje ter zmore presojati, ali je v določenem primeru ukrep potreben, in se odločiti, ali naj se vključi v reševanje ukrepa;
- ima razvito okoljsko zavest (prepoznavanje pozitivnih in negativnih okoljskih sprememb v domačem okolju) in odgovornost za ohranjanje ravnovesja v naravi;
- ima odgovoren odnos do naravnega in kulturnega okolja in čuti skrb za ohranitev naravne in kulturne dediščine;
- pozna temeljne vzroke slabšanja kakovosti okolja doma in zna kritično presojati zamisli prihodnjega razvoja Slovenije in domače regije.

C Individualno in skupinsko ravnanje v prid trajnostnemu razvoju

Učenec/učenka:

- zmore povezovati perspektive preteklosti, sedanjosti in prihodnosti v pogledih na okolje in razvoj svojega okolja/kraja ter zna snovati zamisli (vizije) zelene prihodnosti ter načine njihovega uresničevanja (*npr. kakšen naj bo naj kraj čez 20 let*);
- ima razvite sposobnosti za načrtovanje in izvajanje konkretne akcije (*npr. kaj bo delal in kako bo delal*) v prid trajnostnemu razvoju ter spretnosti za spremljanje in preverjanje dosežkov akcije na ravni okolja, sprememb stališč in mišljenj (povratna informacija oziroma evalvacija);
- razume svoje pravice in odgovornosti ter njihovo pomembnost pri spodbujanju rešitev glede okoljskih vprašanj;
- ima realistično samopodobo o svoji družbeni učinkovitosti;
- razume, da imajo lahko njegova/njena dejanja široke posledice, za katere je odgovoren/-na;
- pozna nekatere odgovorne organizacije, predpise (zakonodajo), ki urejajo upravljanje okolja.

7.2.5 Okoljska vzgoja kot medpredmetno področje

Vsebine in cilji okoljske vzgoje se vsebinsko in metodološko vključujejo v vse predmete. Pretežni del vsebin in ciljev se še posebej tesno veže na naravoslovje in tehniko oziroma naravoslovje, družba oziroma geografijo, vendar se vsebine in cilji vključujejo in uresničujejo tudi pri drugih predmetih, saj ima okoljska vzgoja izrazito kroskurikularno vlogo. Za okoljsko vzgojo kot medpredmetno področje je značilno **poudarjanje vrednot** in usposabljanja za **praktične aktivnosti in smotrno (demokratsko) odločanje**, ki temeljijo na kakovostnem, prožnem, **dobro razumljenem in povezanem znanju**, zato se cilji in vsebine okoljske vzgoje uresničujejo ne le pri posameznih predmetih, temveč tudi v okviru dnevov dejavnosti, šolskih projektih tednov, šolskih projektov, dejavnosti ali kot del interesnih dejavnosti, kot del programa oddelčne skupnosti ali svetovalne službe, z vključevanjem učencev v društvene dejavnosti.

7.2.6 Didaktična priporočila – priporočene učne izkušnje za doseganje učnih rezultatov

Priporočene učne izkušnje za doseganje učnih rezultatov so podrobneje opredeljene v skupnih didaktičnih priporočilih v Kurikulu za okoljsko vzgojo kot vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj.

Učitelj ob uresničevanju ciljev okoljske vzgoje:

- uporablja raznovrstne učne oblike, metode in pristope (*npr. neposredno izkušnjo v naravi, projektno učno delo, igre vlog in simulacije, didaktične igre*);
- zna ob frontalnem pouku usmerjati tudi samostojno in skupinsko delo učencev v stikih z različnimi viri informacij in v neposrednem stiku z okoljem;
- je povezan z učenci v dialog o skupnem reševanju vprašanj in iskanju odgovorov, ki jih pogosto tudi sam ne pozna vnaprej (*spodbujanje problemsko usmerjenih dialogov, razprav, debat med učenci v razredu*);
- je usposobljen za timsko (interdisciplinarno) sodelovanje z drugimi učitelji, knjižničarjem in zunanjimi sodelavci;
- dobro prepozna pojmovanja in zanimanja pri učencih;
- pomaga odpirati šolo v okolje – staršem, zunanjim strokovnjakom in drugim občanom.

7.3 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje (od 7. do 9. razreda)

7.3.1 Opredelitev okoljske vzgoje kot VITR

V tretjem triletju se začne razvijati abstraktno mišljenje, nadaljuje se razvoj kreativnega mišljenja in vzporedno s tem sposobnost poglobljenega razumevanja medsebojnih vplivov naravnega okolja in socialnih sistemov. Okoljska vzgoja lahko spodbuja ta razvoj z osredotočenjem na raziskovanje krajevnih okoljskih posebnosti, težav, njihovih vzrokov in posledic.

Pouk naj bo zastavljen tako, da vzbuja pozitivne izkušnje proučevanja narave, željo po varovanju življenjskih okolij in različnih oblik življenja in razvijanje življenjskega sloga, ki omogoča trajnostni razvoj. Poudarek mora biti na predvidevanju možne oziroma zelene prihodnosti ter na spoznavanju in iskanju alternativnih rešitev ob usklajevanju interesov (*npr. kmetijstvo, industrija, energetika in turizem*).

7.3.2 Splošni cilji z vključenimi kompetencami

Učenci/učenke razvijajo:

- zavest in občutljivost za vrednote okolja in okoljska vprašanja ter sposobnosti, da se v neposrednem stiku z naravnim okoljem zavedo njegove vrednosti in ranljivosti, da razvijejo občutek za varovanje narave, spoštovanje naravnih in kulturnih vrednot in željo ter potrebo po ohranjanju okoljskih in prostorskih vrednot;
- znanje in razumevanje pojmov, odnosov in procesov, ki vzdržujejo okolje in vplivajo nanj, in zmožnosti razumevanja le-teh z vidika različnih vsebinskih perspektiv (*fizikalne, geografske, kemijske, biološke, sociološke, ekonomske, politične, tehnološke, zgodovinske, estetske, etične in duhovne*);
- veščine – raziskovalne sposobnosti in spretnosti za prepoznavanje, raziskovanje in reševanje okoljskih vprašanj, kar obsega miselne, komunikacijske in druge raziskovalne veščine (*npr. opazovanje, merjenje, napovedovanje, primerjanje, sklepanje ipd.*);
- stališča, vrednote in prepričanja za sprejemanje odločitev na podlagi kritične presoje o vplivih na okolje;
- pripravljenost in usposobljenost za individualno in skupinsko sodelovanje pri varovanju okolja in narave ter reševanju okoljskih vprašanj in problemov ter za preprečevanje novih; občutek odgovornosti tudi do prihodnjih rodov ob zmožnosti predvidevanja in ustvarjanja alternativnih rešitev in pozitivnih vizij.

7.3.3 Cilji in vsebine

A Znanje in razumevanje okoljskih pojmov, pojavov in problemov (*izobraževanje o okolju*)

Okolje in človek

- Učenje iz delovanja narave
- Skrb za naravne vire
- Ohranjanje biotske raznovrstnosti
- Vpliv človeka in posledice

Učenke in učenci:

- spoznavajo sisteme delovanja narave kot posledico dolgotrajnega prilaganja narave na zunanje vplive;
- razumejo, da je mogoče mnoge procese iz narave prenesti v vsakdanje življenje (*npr. voda, ko stoji in teče čez prod, se očisti, to upoštevajo tudi čistilne naprave*);
- ugotavljajo, kaj vse se za trajnostni razvoj lahko naučimo iz delovanja narave (*npr. recikliranje in razgradnja*);
- dojemajo, kaj pomenijo pojmi samouravnavanje, kritične oziroma mejne vrednosti, (ne)popravljive spremembe, obnovljivi in neobnovljivi viri, okoljska sled;
- kritično presojujejo škodljivost in negativne vplive pretiranih človekovih posegov v naravno okolje in prostor (*npr. urbanizacija, prekomerna raba naravnih virov*) in s primeri argumentirajo pomen smotrne uporabe naravnih virov za okolje in ljudi v Sloveniji in drugod po svetu;
- spoznajo, da obstaja več obnovljivih virov energije (*npr. sončna energija, energija vetra, potencialna energija vode, geotermalna energija, biomasa*) in virov neobnovljive energije (*npr. fosilna goriva*) in dojemajo, da jih človek porablja v mnogo krajšem času, kot je bil potreben za njihov nastanek z geološkimi procesi;
- spoznavajo omejenost naravnih virov (*npr. rodovitna prst, zrak, nafta, prostor, celinske vode, gozd*) in izkoriščanje surovin ter uvidijo nujnost gospodarnega ravnanja z njimi;
- spoznajo, da moramo pri vrednotenju učinkovitosti in posledic izkoriščanja naravnih virov upoštevati okoljske, finančne in družbene posledice (*npr. onesnaževanje ozračja, toplotno onesnaževanje voda zaradi jedrskih elektrarn, posledice zaježitev*);
- spoznajo, da je dobro okoljsko stanje temelj ugodnega gospodarskega razvoja in krepitev človeških virov (*cena zemljišč je močno odvisna od stopnje ohranjenosti, od dejavnosti, ki so v bližini in od razpoložljivosti bližine naravnih virov*);
- ugotavljajo vzroke in posledice nastanka ozonske luknje in globalnega segrevanja (*izpustov toplogrednih plinov*) – okrepljen učinek tople grede;
- dojemajo, da na segrevanje planeta vpliva človekova dejavnost, da se ozračje segreva hitreje kot kdajkoli v zadnjih nekaj sto tisoč letih in da segrevanje planeta vpliva na spreminjanje kopenskih in morskih ekosistemov;
- spoznavajo, da lahko zaradi naravnih vzrokov in človekovih dejavnosti (*npr. kemijske industrije, tehnoloških predelav*) okolje vsebuje snovi, ki so škodljive – zlasti zaradi nerazgradljivosti – za človeka in druge organizme;
- se zavedajo, da je biotska pestrost rezultat milijone let dolge evolucije živega sveta in da je danes precej ogrožena zaradi človekovih posegov;
- razumejo, da se uspešno zavarovanje biotske pestrosti doseže z ohranjanjem predelov (*npr. z naravnimi parki, zavarovanjem vrst*) in s pomembnimi spremembami v proizvodnji in porabi (sonaravno gospodarjenje);

- spoznavajo primere pretiranih posegov v naravno okolje in popravljajna negativnih posledic v Sloveniji;
- se seznanjajo s sodobnimi načini varovanja okolja in narave, ki so v Evropi znani kot priporočljivi celostni pristopi (*ekoremediacije za varovanje in obnovo okolja*);
- spoznavajo alternativne možnosti gospodarskega razvoja (*npr. ekološko kmetijstvo, sonaravno gozdarstvo*);
- razvijajo odnos do okolja in ugotavljajo vzroke za okoljske težave v preteklosti ter ob tem razvijajo spoštovanje do naravne in kulturne dediščine (*npr. kmečka arhitektura in tradicij (npr. kmetovanje in kolobarjenje)*);

Okolje in človekove potrebe

- Zadovoljevanje individualnih potreb in vplivi na okolje
- Vpliv življenjskega sloga in navad na okolje
- Medosebni in družbeni konflikti pri zadovoljevanju lastnih potreb in navad

- dojemajo sovplivanje proizvodnje, porabe in življenjskega sloga na zaostrovanje okoljskih vprašanj;
- spoznavajo, kako lahko življenjske potrebe (*npr. hrana, higiena, transport*) zadovoljujemo na okolju prijazen način;
- spoznavajo, kako s sonaravno porabo ne zmanjšujejo svoje kakovosti življenja, prispevajo pa k trajnostnemu razvoju (*npr. zmanjševanje onesnaževanja, manjša poraba vode in energije*);
- analizirajo vpliv različnih, tudi konfliktnih dejavnikov na potrošniške in druge navade (*npr. vpliv medijev, tradicije, vrstnikov*) in načine za spreminjanje teh navad (*npr. boljši pogoji za kolesarje in javni prevoz*);
- ugotavljajo in primerjajo velikost ekološke sledi pri raznih dejavnostih (*vožnja z vlakom ali avtomobilom*) in izdelkih (*papirnata vrečka ali PVC-vrečka*);
- spremljajo vpliv enega predmeta na okolje v celotnem življenjskem ciklu (od proizvodnje preko uporabe do odpadka);
- srečujejo se z različnimi načini reševanja okoljskih vprašanj, jih primerjajo med seboj in spoznajo, da človekove dejavnosti (*npr. intenzivno kmetijstvo*) vključujejo tveganje s potencialno škodljivimi učinki na človeka in naravo in da je treba ta tveganja zmanjšati;
- dojemajo, da pridobivanje in predelava energetskih in drugih naravnih virov vplivata na okolje in prostor (*npr. rudniki, kamnolomi, akumulacijska jezera*);
- spoznavajo, da okoljska vprašanja niso le tehnični ali tehnološki problem, temveč so splet osebnih, gospodarskih, kulturnih in političnih dejavnikov;
- dojemajo, da je pri družbenih odločitvah o uporabi naravnih virov pomembno ne le znanje o možnostih za izkoriščanje (tehnologija), temveč tudi tehtanje kratkoročnih koristi in dolgoročnih vplivov na okolje (*npr. degradacija ekosistemov, onesnaževanje, ravnanje z odpadki*);
- se seznanjajo s celovitimi pristopi za ohranjanje okolja in prostora ter usklajevanja raznih, pogosto navzkrižnih interesov (*npr. kmetijstvo – promet, parkirišče – igrišče*);
- spoznavajo razlike v odnosu do okolja med različnimi celinami na Zemlji;
- seznanjajo se z nujnostjo povezovanja tradicionalnih postopkov varovanja okolja (*npr. čistilne naprave, gospodarjenje z odpadki*) z alternativnimi načini gospodarjenja (*npr. biotehnologija, okolju prijazna pridelava hrane, mehak turizem, mehka tehnologija*);
- spoznavajo, da trajnostni razvoj zahteva vzpostavitev dogovarjanja, predpisov in zakonov in drugih ukrepov za preprečevanje škodljivih sprememb v okolju (*na krajevni, državni in mednarodni ravni*).

B Zmožnosti za proučevanje okoljskih problemov in spoprijemanje z njimi (izobraževanje v okolju)

Zmožnosti analiziranja in raziskovanja okoljskih problemov	Učenci/učenke:
Prepoznavanje problemov, utemeljevanje odločitev in načrtovanje akcije	
Sprejemanje odločitev glede nasprotnih interesov med človeško družbo in naravo	

- prepoznavajo in raziskujejo okoljske spremembe in vzroke za njihov nastanek v svojem kraju in predstavijo mogoče rešitve pri oblikovanju prihodnjega razvoja kraja (*npr. poiščejo najpomembnejše vzroke za degradacijo tal v lastnem okolju in napravijo načrt za oživitev degradiranega območja v njihovi okolici*);
- proučujejo in predstavijo primere ravnanja v skladu z načeli trajnostnega razvoja na šoli in v lokalnem okolju (*raba energije, ravnanje z odpadki*);
- proučujejo biotsko pestrost bližnjega ekosistema (*naravni – antropogeni*) in vsebnost škodljivih snovi v njem in njegovi bližnji okolici (*voda, tla, zrak*) ter utemeljijo pomen izsledkov raziskav z ekološkega vidika (*npr. glede na principe: sonaravno kmetovanje in ekonomski riziko; izsuševanje in namakanje*);
- izvajajo samostojne raziskave domačega okolja (*življenjskih navad in potreb krajanov*) ob upoštevanju trajnostnega ravnanja z okoljem (*npr. opozarjanje na razvrščanje odpadkov, divja odlagališča, kamnolome, črne gradnje, gozdne poseke*);
- raziskujejo posege v okolje in prostor, se srečujejo z različnimi individualnimi in družbenimi pogledi (*prepletanje interesov in konfliktov*), vrednotijo in zagovarjajo svoje poglede na okoljska vprašanja in predlagajo alternativne poti za njihovo reševanje (*npr. pišejo pismo občinskim predstavnikom*);
- raziskujejo stanje in spremembe v svojem življenjskem okolju, skozi čas (*npr. ankete, fotografije, posnetki, zapisi*), in jih ovrednotijo – prepoznavajo pozitivne in negativne okoljske spremembe v domačem okolju in razvijajo odgovornost za ohranjanje okolja;
- na podlagi proučevanja in spoprijemanja z okoljskimi vprašanji razvijajo celostno, ekosistemsko mišljenje za razumevanje prepletenosti naravnih, družbenih (*zakonodaja, politika do okolja*), psiholoških (*stališča, vrednote*), ekonomskih (*koristi, kratkoročno – dobiček, dolgoročno – stabilnost*), tehniških (*alternativne možnosti razvoja*) dejavnikov pri nastanku, zaostrovanju in reševanju okoljskih vprašanj;
- razvijajo dinamične lastnosti, kot so podjetnost, iniciativnost, samozavestnost, odgovorno odločanje, in ob tem pridobijo osnove za premišljeno spreminjanje življenjskega sloga (*npr. vzorcev porabe*);
- razvijajo sposobnosti za povezovanje perspektiv preteklosti, sedanjosti in prihodnosti v pogledih na okolje in razvoj, znajo snovati zamisli (vizije) zaželenih prihodnosti ter načine njihovega uresničevanja.

C Individualno in skupinsko ravnanje v prid trajnostnemu razvoju (*izobraževanje za okolje*)

Usvajanje osnovnih stališč in vrednot, ki podpirajo trajnostni razvoj

Usklajevanje pravic in odgovornosti posameznika in skupine glede na trajnostni razvoj

Načrtovanje in izvajanje konkretne akcije v prid trajnostnemu razvoju

Spremljanje in preverjanje dosežkov akcije na ravni okolja, sprememb stališč in mišljenj

Učenci/učenke:

- razvijajo pozitivna stališča do varovanja in ohranjanja okolja ter do trajnostnega razvoja, ki ne ogroža zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij (*npr. skrb za ohranitev naravne in kulturne dediščine v svojem kraju*), ter sposobnost tehtanja okoljsko pomembnih vrednot, kot so spoštovanje življenja, obzirnost, varčnost ipd.;
- zavedajo se, da je tveganje, povezano s človekovo aktivnostjo, osebni in družbeni izziv in da nepravilna analiza posledic določenih aktivnosti vodi bodisi do podcenjevanja tveganja in s tem do škodljivih posledic za človeka in naravo bodisi do prestroгих preventivnih ukrepov, ki pomenijo nepotrebno finančno breme za posameznika in družbo;
- povezujejo perspektive preteklosti, sedanjosti in prihodnosti v pogledih na okolje in razvoj, snujejo zamisli (vizije) zelene prihodnosti ter načinov njihovega uresničevanja;
- samostojno pridobivajo (iz raznih virov), povezujejo in razlagajo najpomembnejše podatke in trende o stanju v domačem in širšem okolju ter jih vrednotijo z vidika trajnostnega razvoja;
- razmišljajo o posledicah današnjega ravnanja, navad in življenjskega sloga za prihodnost, primerjajo in vrednotijo različne, okolju bolj in manj prijazne načine zadovoljevanja osebnih in skupnih potreb ter oblikujejo vizijo zelenega razvoja v prihodnosti;
- ob aktivnostih, ki jih izvajajo za doseganje ciljev, razmišljajo o svoji aktivni vlogi v družbenem življenju in razvijajo odgovornosti za aktivno ravnanje v prid trajnostnemu razvoju;
- načrtujejo, kako bodo spremljali uresničevanje ciljev in evalvirali svoje delo (pri tem pregledajo, kaj so storili in česa ne, zakaj ne in kako si morajo cilje in ukrepe postaviti na novo);
- si na podlagi proučevanja okolja in poznavanja predpisov zastavljajo cilje, kaj bodo spremenili, kako lahko vplivajo na dobro stanje okolja, katere navade lahko izboljšajo, in razvijajo realistično podobo o svoji učinkovitosti in možnosti vplivanja;
- se zavedajo, da imajo lahko njihove dejavnosti široke posledice, in sprejemajo odgovornost za prepoznavanje teh učinkov in spreminjanje svojega ravnanja, ko je to potrebno;
- dajejo pobude za okoljsko delovanje na ravni šole (*npr. kako urediti okolico šole*) in na ravni krajevne skupnosti (*npr. kako urediti pot v šolo*).

7.3.4 Pričakovani rezultati na koncu 3. triletja (na koncu 9. razreda)

A Znanje in razumevanje okoljskih pojmov, pojavov in problemov

Učenec/učenka:

- razume temeljne pojme, odnose, povezave (med dejavnostmi človeka in stanjem v okolju, preventivnim, preišljenim ravnanjem in alternativne možnosti), procese (prepletenost delovanja) in zakonitosti, ki vzdržujejo okolje in vplivajo nanj;
- razume pojme, kot so samouravnavanje, kritične in mejne vrednosti, (ne)popravljive spremembe, obnovljivi in neobnovljivi viri, okoljska sled itd.;
- razume pomen in načine varčevanja in gospodarnega ravnanja z naravnimi viri, ob tem tudi alternativne načine gospodarjenja, npr. v proizvodnji energije, v kmetovanju, prometu, turizmu itd.;
- opredeli, kaj pomenijo pojmi samouravnavanje, kritične in mejne vrednosti, (ne)popravljive spremembe itd.;
- razume interaktivne odnose med človekom in naravo ter kaže odgovornost za ohranjanje biološke raznovrstnosti in trajnostno rabo naravnih virov;
- pozna medsebojno odvisnost, povezanost gospodarskega, družbenega, okoljskega in prostorskega razvoja na krajevni, regionalni, državni in svetovni ravni;
- pozna posledice današnjega ravnanja, navad in življenjskega sloga za prihodnost, težnje ter zelene in nezelene, namerne in nenamerne spremembe (npr. globalno segrevanje, ozonska luknja);
- dojema sovpilvanje proizvodnje, porabe in življenjskega sloga na zaostrovanje okoljskih vprašanj;
- razume, kako načini gospodarjenja in ekonomski interesi vplivajo na okolje, kakšne so možnosti usklajevanja teh interesov, katere so alternativne možnosti (npr. v kmetijstvu, gozdarstvu, kemijski tehnologiji, energetiki, biotehnologiji);
- razume, da okoljska vprašanja niso le tehnični ali tehnološki problem, temveč so splet osebnih, gospodarskih, kulturnih in političnih dejavnikov;
- opredeli značilnosti naravnih in od človeka ustvarjenih sistemov in ima razvito celostno, ekosistemsko mišljenje za razumevanje prepletenosti naravnih, družbenih (npr. zakonodaja, politika do okolja), psiholoških (npr. stališča, vrednote), ekonomskih (npr. koristi, kratkoročno – dobiček, dolgoročno – stabilnost), tehniških (npr. alternativne možnosti razvoja) dejavnikov pri nastanku, zaostrovanju in tudi reševanju okoljskih problemov;
- kompleksno gleda na pomen in potrebe prostorskega načrtovanja ter se zaveda odgovornosti posameznika in družbe za stanje v prostoru.

B Zmožnosti za proučevanje okoljskih problemov in spoprijemanje z njimi

Učenec/učenka:

- razume vzroke za spremembe in značilnosti sprememb, zlasti glede podnebnih sprememb, pokrajinske in biotske raznovrstnosti, kakovosti vodnih virov, prometnih pritiskov na okolje, degradacije okolja, obremenjevanja okolja s komunalnimi odpadki in povečevanja snovne učinkovitosti;

- preiskuje in analizira okoljske probleme, najprej tiste, ki so povezani z vsakdanjim življenjem, zadovoljevanjem potreb, analizira tudi posledice za okolje ter išče in ovrednoti alternativne, okolju prijaznejše rešitve;
- povezuje in razlaga ter samostojno pridobiva najpomembnejše podatke in težnje o stanju v domačem in širšem okolju (iz raznih virov in na podlagi samostojnega raziskovanja) in jih opredeli z vidika trajnostnega razvoja;
- je sposoben sodelovanja (v skupini in pri izvajanju nalog) – uspešne komunikacije, dogovarjanja, pogajanja, ki pomagajo spreminjati stališča in ravnanja pri sebi in drugih;
- odloča oziroma izbira med več možnostmi, utemeljuje, podaja razloge;
- ima razvit odnos spoštovanja do slovenske naravne in kulturne dediščine ter biotske in kulturne raznovrstnosti in zmožnosti za njuno ohranjanje;
- ima pozitivna stališča do varovanja in ohranjanja okolja in prostora ter do trajnostnega razvoja, ki ne ogroža zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij;
- je sposoben vrednotiti ali razjasnjevati in tehtati okoljsko pomembne vrednote (*npr. spoštovanje življenja, obzirnost, varčnost*);
- pozna najpomembnejše predpise, ki urejajo naš odnos do okolja, kar pomeni, da je naša dolžnost upoštevati okolje in njegove zakonitosti.

C Individualno in skupinsko ravnanje v prid trajnostnemu razvoju

Učenec/učenka:

- ima dinamične lastnosti, kot so podjetnost, iniciativnost, samozavestnost, odgovorno odločanje, in temelje za premišljeno spreminjanje življenjskega sloga (*npr. vzorcev porabe*);
- ima sposobnosti za povezovanje perspektiv preteklosti, sedanjosti in prihodnosti v pogledih na okolje in razvoj ter zna snovati zamisli (vizije) zelene prihodnosti in načine njihovega ureničevanja;
- ima osnovna stališča in vrednote, ki podpirajo trajnostni razvoj, in razume pravice in odgovornosti posameznika in skupine glede na trajnostni razvoj;
- ima sposobnosti za načrtovanje in izvajanje konkretne akcije v prid trajnostnemu razvoju in spretnosti za spremljanje in preverjanje dosežkov akcije na ravni okolja, sprememb stališč in mišljenj;
- ve, katere so njegove/njene pravice in odgovornosti za spodbujanje rešitev glede okoljskih problemov, in razume posameznikova dejanja v skupno dobro;
- ima realistično samopodobo o svoji učinkovitosti glede reševanja okoljskih težav;
- ve in razume, da imajo lahko njegove/njene dejavnosti široke posledice, in sprejema odgovornost za prepoznavanje teh učinkov in spreminjanje svojih dejavnosti, ko je to potrebno;
- zmore iskati poti za izboljšanje odnosa do okolja in prostora ter zna predstaviti rešitve, za katere ve, da jih bo lahko dosegel/-gla in preveril/-a.

7.3.5 Okoljska vzgoja kot medpredmetno področje

Vsebine in cilji okoljske vzgoje kot vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj se vsebinsko in metodološko lahko vključujejo v vse predmete. Pretežni del vsebin in ciljev se še posebej ozko veže na naravoslovje 7 oziroma biologijo, kemijo in fiziko, geografijo, etiko in družbo, tehniko in tehnologijo, matematiko, gospodinjstvo in športna vzgojo; vendar se vsebine in cilji vključujejo in uresničujejo tudi pri drugih predmetih, kot so likovna in glasbena vzgoja, zgodovina in jeziki, saj ima okoljska vzgoja izrazito kroskurikularno vlogo.

Za okoljsko vzgojo kot medpredmetno področje je značilno **poudarjanje vrednot** in usposabljanja za **praktične aktivnosti in smotrno (demokratsko) odločanje**, ki temeljijo na kakovostnem, prožnem, **dobro razumljenem in povezanem znanju**, zato se cilji in vsebine okoljske vzgoje uresničujejo ne le pri posameznih predmetih, temveč tudi v okviru dnevov dejavnosti, šolskih projektnih tednov, šolskih projektov, dejavnosti ali kot del interesnih dejavnosti, kot del programa oddelčne skupnosti in svetovalne službe, z vključevanjem učencev v društvene dejavnosti in v inovacijskorazvojne projekte, v okoljske akcije krajevne skupnosti.

7.3.6 Didaktična priporočila – priporočene učne izkušnje za doseganje učnih rezultatov

Priporočene učne izkušnje za doseganje učnih rezultatov so podrobneje opredeljene v skupnih didaktičnih priporočilih v Kurikulu za okoljsko vzgojo kot vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj.

Učitelj ob uresničevanju ciljev okoljske vzgoje:

- uporablja raznovrstne učne oblike, metode in pristope (*npr. neposredno izkušnjo v naravi, terensko delo, ekskurzije, projektno učno delo, igre vlog in simulacije, didaktične igre, okoljski monitoring idr.*);
- spodbuja smotrno uporabo IKT (*npr. pri iskanju informacij, povezovanju s šolami ipd.*);
- zna ob frontalnem pouku usmerjati tudi samostojno, skupinsko in individualno delo učencev v stikih z različnimi viri informacij in v neposrednem stiku z okoljem;
- je povezan z učenci v dialog o skupnem razkrivanju in reševanju vprašanj ter iskanju odgovorov, ki jih pogosto tudi sam ne pozna vnaprej (*spodbujanje problemsko usmerjenih dialogov, razprav, diskusij, debat med učenci v razredu*);
- je usposobljen za timsko (interdisciplinarno) sodelovanje z drugimi učitelji, knjižničarjem in zunanjimi sodelavci;
- dobro prepoznava pojmovanja in zanimanja pri učencih, ki jih zna spodbuditi in širiti;
- pomaga odpirati šolo v okolje – staršem, zunanjim strokovnjakom in drugim občanom;
- se vključuje v okoljsko pomembne projekte v šoli, med šolami in tudi v mednarodnem merilu.

OSNOVNA ŠOLA

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

